

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 7/05-17

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 11. januára 2005 predbežne prerokoval sťažnosť J. J., bytom G., zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., K., ktorou namietal porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach z 20. septembra 2004 sp. zn. 15 Co 188/03, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. J. o d m i e t a pre nedostatok právomoci.

O d ô v o d n e n i e :

I.

J. J., bytom G. (ďalej len „sťažovateľ“), doručil 30. decembra 2004 Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sťažnosť, ktorou namieta porušenie jeho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) z 20. septembra 2004 sp. zn. 15 Co 188/03.

Sťažovateľ navrhol vysloviť porušenie označených práv, zakázať krajskému súdu pokračovať v porušovaní týchto práv, zrušiť napadnutý rozsudok a vec vrátiť tomuto súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

V sťažnosti sťažovateľ okrem iného uviedol:

«Ústava Slovenskej republiky zaraďuje vlastnícke právo a právo na jeho ochranu medzi základné ľudské práva a slobody. Obsah vlastníckeho práva je vymedzený oprávneniami, ktoré z neho vyplývajú v ustanovení § 123 OZ. Tieto oprávnenia však môže osoba využívať len vtedy, ak nie je spochybnovaná samotná skutočnosť, že je vlastníkom. Nepochybne teda je súčasťou práva na ochranu vlastníctva aj právo na to, aby vlastník veci bol ako vlastník všetkými (fyzickými, právnickými) osobami, aj štátnymi orgánmi ako vlastník akceptovaný. V prípade, že to tak nie je, je osoba, ktorej vlastnícke právo určitej veci nie je uznávané, oprávnená domáhať sa deklarovania skutočnosti, že vlastníkom je, v občiansko-súdnom konaní a to na základe ustanovenia § 80 písm. c), teda môže začať konanie návrhom, ktorým sa domáha určenia, že tu právny vzťah alebo právo, v tomto prípade vlastnícke právo, existuje. Takýto návrh je však prípustný, len ak je na takomto určení naliehavý právny záujem. V súdnej praxi je všeobecne prijímaný názor, že takýmto naliehavým právnym záujmom je vždy existencia stavu, ak je ako vlastník tej istej veci v evidencii vlastníkov k tejto veci uvedená iná osoba ako tá, ktorá tvrdí o sebe v občianskom súdnom konaní, že je vlastníkom. V prípade, že ide o vlastníctvo k nehnuteľnosti, ktoré je evidované v katastri nehnuteľností, je nesporne naliehavý právny záujem daný tým, že ako vlastník nehnuteľnosti je v katastri vedená iná osoba ako tá, ktorej vlastnícke právo svedčí na základe tých právnych skutočností, s ktorými právne predpisy existenciu vlastníckeho práva spájajú.

V prípade sťažovateľa nesporne existuje stav, keď v katastri nehnuteľností v katastrálnom území G. sú na liste vlastníctva č. 481 ako vlastníci parcely 90/6, zastavaná plocha, vedení M. J. a A. J. (odporcovia v predmetnom občianskom súdnom konaní). Táto parcela totiž vznikla z parcely č. 108, ktorá bola zapísaná v katastri nehnuteľností na LV č. 72 a ktorej vlastníkom bol, a táto skutočnosť nebola v konaní žiadnym účastníkom, ani súdom I., ani II. stupňa spochybnovaná, sťažovateľ. Sťažovateľ sa teda v občianskom súdnom konaní domáhal ochrany svojho vlastníckeho práva určením, že je vlastníkom

predmetných nehnuteľností, pretože nenastali žiadne právne skutočnosti, s ktorými právo spája zánik jeho vlastníckeho práva k tejto nehnuteľnosti a prechod tohto vlastníckeho práva na inú osobu.

Súd I. stupňa zamietol žalobu sťažovateľa, neakceptujúc sťažovateľovo tvrdenie, nesporne preukázané v konaní, že vyvlastňovacie rozhodnutie Okresného národného výboru Košice – vidiek, odboru územného plánovania a stavebného poriadku sp. zn. ÚP 5985/82 z 2. 3. 1983, ktorou mu bola vyvlastnená časť parcely č. 108, mu nikdy nebolo zákonným spôsobom doručené, nemohlo teda nadobudnúť právoplatnosť a nemohlo teda spôsobiť prechod vlastníckeho práva k predmetnej nehnuteľnosti na štát, z ktorého neskôr bolo prevedené na odporcov v konaní.

Sťažovateľ sa proti rozsudku Okresného súdu Košice – okolie sp. zn. 14 C 937/01 zo dňa 3. 7. 2003, ktorým bol jeho návrh zamietnutý, odvolal a Krajský súd v Košiciach ako súd odvolací rozhodnutie súdu I. stupňa potvrdil. Neosvojil si však skutkové a právne závery súdu I. stupňa a súhlasil so sťažovateľom v tom, že citované vyvlastňovacie rozhodnutie nemohlo voči sťažovateľovi nadobudnúť právoplatnosť. Doslova uviedol: „S uvedeným názorom žalobcu, že rozhodnutie bývalého Okresného národného výboru Košice – vidiek, odboru územného plánovania a stavebného poriadku č. ÚP 5985/82-Dr. Šú z 2. 3. 1983, ktorým bola vyvlastnená nehnuteľnosť v k. ú. G. zap. na LV č. 72 ako parc. č. 108 v podielovom spoluvlastníctve žalobcu (4/12), nemohlo voči nemu nadobudnúť právoplatnosť, možno súhlasiť.“

Odvolací súd uviedol ďalej: „V konaní nebola preukázaná skutočnosť a to ani po doplnení dokazovania odvolacím súdom, že by žalobcovi bolo rozhodnutie o vyvlastnení doručené do vlastných rúk, preto ani nemohlo nadobudnúť právoplatnosť. ..., Vzhľadom na to, že súd I. stupňa pri svojom rozhodnutí vychádzal z opačného záveru, treba súhlasiť s odvolateľom, že nesprávne vyložil účinnosť rozhodnutia o vyvlastnení vo vzťahu k odňatiu jeho vlastníckeho práva.“

Odvolací súd – odporca teda vyslovil názor, že rozhodnutie o vyvlastnení vo vzťahu k odňatiu sťažovateľovho vlastníckeho práva nemohlo byť účinné, pretože nebolo právoplatné.

Napriek tomu došiel k záveru, že rozhodnutie o zamietnutí žaloby je správne, pretože sťažovateľovi, podľa jeho názoru, vznikol reštitučný nárok podľa Zákona č. 229/1991 Zb.

(Zákon o pôde). Odporca došiel k záveru, že sťažovateľovi vznikol reštitučný titul podľa § 6 ods. 1 písm. p) Zákona o pôde, teda preto, že došlo k prevzatiu nehnuteľnosti bez právneho dôvodu. Podotkol, že Zákon o pôde umožňoval uplatniť v reštitučných nárokoch v lehotách, ktoré sám určil a ak pôvodní vlastníci neuplatnili právo na vydanie veci v zákonných lehotách, ich vlastnícke právo zaniklo. Takýto názor aplikoval aj na súdenú vec, ktorú posúdil ako reštitučný nárok, ktorý si sťažovateľ neuplatnil v lehote stanovenej Zákonom o pôde.»

Z odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu vyplýva:

«S uvedeným názorom žalobcu, že rozhodnutie bývalého Okresného národného výboru Košice – vidiek, odboru územného plánovania a stavebného poriadku č. ÚP 5985/82-Dr. ŠU z 2. 3. 1983, ktorým bola vyvlastnená nehnuteľnosť v kat. úz. G., zap. na LV č. 72 ako parc. č. 108 v podielovom spoluvlastníctve žalobcu (4/12), nemohlo voči nemu nadobudnúť právoplatnosť, možno súhlasiť.

Aj v čase vyvlastnenia predmetnej nehnuteľnosti platila zásada, že vlastníctvo bolo možné odňať len so zákonom uznaného dôvodu a zákonným spôsobom.

Podľa § 140 zák. č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon), účinného v čase vydania cit. rozhodnutia o vyvlastnení, ak nebolo výslovne ustanovené inak, vzťahovali sa na konanie podľa tohto zákona všeobecné predpisy o správnom konaní.

Podľa § 51 ods. 1 zák. č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení účinnom v čase vydania cit. rozhodnutia, rozhodnutie sa účastníkom konania oznamovalo doručením písomného vyhotovenia tohto rozhodnutia. Deň doručenia rozhodnutia bol dňom jeho oznámenia.

Podľa § 24 ods. 1 cit. zák., dôležité písomnosti, najmä rozhodnutia, sa doručovali do vlastných rúk.

Z cit. ust. je zrejmé, že rozhodnutie správneho orgánu bolo doručené účinne iba vtedy, ak bolo doručené do vlastných rúk, t. j. ak sa dostalo bezprostredne do rúk adresáta (účastníka konania).

Rozhodnutie (fotokópia na č. l. 76 - 85) bývalého Okresného národného výboru Košice – vidiek, odboru územného plánovania a stavebného poriadku č. ÚP 5985/82-Dr.

ŠU z 2. 3. 1983, ako je to zrejmé z jeho strany 10, nemalo byť žijúcim účastníkom doručované do vlastných rúk, ale verejnou vyhláškou. Doručovanie týmto spôsobom (verejnou vyhláškou), ako to vyplýva z ust. § 26 ods. 1 správneho poriadku, sa používalo iba vtedy, ak správnemu orgánu neboli známi účastníci konania alebo ich pobyt.

Už zo samotnej skutočnosti, že bolo nariadené doručiť predmetné rozhodnutie o vyvlastnení týmto spôsobom aj účastníkom, ktorí boli správnemu orgánu známi a bol známy aj ich pobyt, o čom svedčia údaje v rozhodnutí (mená a adresy žijúcich vlastníkov, medzi nimi aj žalobcu), a nie do vlastných rúk, je zrejmé, že išlo o postup v rozpore s vtedy platným právnym predpisom.

V konaní nebola preukázaná skutočnosť, a to ani po doplnení dokazovania odvolacím súdom, že by žalobcovi bolo rozhodnutie o vyvlastnení doručené do vlastných rúk, preto ani nemohlo nadobudnúť právoplatnosť. Za tejto situácie, aj keď uvedené rozhodnutie o vyvlastnení je opatrené pečiatkou právoplatnosti (fotokópia rozhodnutia na č. l. 122 f), nemožno uvažovať o jeho účinnosti z hľadiska viazanosti súdu pri posudzovaní prechodu vlastníckeho práva na štát (§ 135 ods. 2 O. s. p.).

Vzhľadom na to, že súd prvého stupňa pri svojom rozhodnutí vychádzal z opačného záveru, treba súhlasiť s odvolateľom, že nesprávne vyložil účinnosť rozhodnutia o vyvlastnení vo vzťahu k odňatiu jeho vlastníckeho práva.

Aj napriek uvedenému pochybeniu súdu prvého stupňa je jeho rozhodnutie, pokiaľ ním zamietol žalobu, vecne správne a to z iných dôvodov.

Prevzatie nehnuteľnosti bez právneho dôvodu je reštitučným titulom upraveným v zák. č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pôde“).

Podľa § 1 ods. 3 cit. zák., pokiaľ tento zákon neustanovuje inak, spravujú sa právne vzťahy k majetku uvedenému v ods. 1 osobitnými predpismi.

Uvedené ust. je v praxi súdov vykladané tak, že osobitné predpisy sa uplatnia len v prípade, že ide o vzťah, ktorý uvedený zákon (zákon o pôde) neupravuje.

Zo špeciálnej povahy tohto zákona vyplýva, že nároky ním upravené nemožno riešiť inak, než v zmysle všeobecnej zásady o zákone všeobecnom a osobitnom (*lex specialis derogat generali*), t. z., že ak zákon o pôde stanoví určité podmienky a postup pri uplatnení nároku, nemožno ten istý nárok uplatniť podľa iného predpisu, hoci by tento predpis

stanovil niektoré podmienky odchyľne, t. z., že hľadať riešenie vo všeobecnom právnom predpise vo forme určenia, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je, možno len vtedy, ak chýba špeciálna úprava v osobitnom zákone.

Takáto špeciálna právna úprava však v danom prípade nechýbala. Nárok na reštitúciu majetku, ktorý bol v rozhodnom období, t. j. v dobe od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 prevzatý štátom bez právneho dôvodu, priznáva cit. zák. č. 229/1991 Zb. vo svojom ust. § 6 ods. 1 písm. p), podľa ktorého oprávneným osobám sa vydajú nehnuteľnosti, ktoré prešli na štát alebo inú právnickú osobu v dôsledku prevzatia nehnuteľnosti bez právneho dôvodu.

Uvedený výklad vzťahu zákona o pôde k všeobecným predpisom možno oprieť aj o ďalšie argumenty. Slovenská republika je právnym štátom (čl. 1 ods. 1 Ústavy); jedným zo základných princípov charakterizujúcich právny štát, je princíp právnej istoty, z ktorej zrejme vychádzal aj zákonodarca, keď viazal uplatnenie reštitučných nárokov na lehoty, uvedené v zákone, po márnom uplynutí ktorých bolo možné s vecami, ktorých sa týkali, nakladať. Z preambuly zákona o pôde je zrejmé, že jeho účelom je nielen zmiernenie krívd, ale i úprava vzťahov k pôde. Vychádzajúc z toho, pokiaľ by bolo možné domáhať sa vydania veci, ktoré bolo možné žiadať podľa ust. § 6 ods. 1 písm. p) zákona o pôde žalobou na ochranu vlastníckeho práva (§ 126 ods. 1 O. z.), príp. požadovať určenie vlastníctva k nim, bola by hromadne narušená právna istota osôb, ktoré po tom, čo bolo zrejmé, že k vydaniu pozemkov podľa zákona o pôde nedôjde, ich na základe relevantných právnych skutočností získali od štátu, resp. jeho právnych nástupcov, ako aj právna istota budúcich nadobúdateľov takéhoto majetku. So zreteľom na to ani nemožno potvrdiť, že by došlo k narušeniu práv pôvodných vlastníkov, lebo títo mali možnosť uplatniť svoje právo na vydanie veci v zákonných lehotách a pokiaľ tak neurobili, ich vlastnícke právo (pre pasivitu) zaniklo.

V prejednávanej veci je nepochybné, že žalobca mohol ako oprávnená osoba uplatniť nárok na vydanie nehnuteľnosti v rozsahu svojho spoluvlastníckeho podielu podľa cit. ust. § 6 ods. 1 písm. p) zákona o pôde, lebo pre zabratie jeho majetku štátom nebol právny dôvod (neúčinné vyvlastňovacie rozhodnutie) a preto vzhľadom na možnosť danú touto špeciálnou úpravou už nemôže účinne uplatniť nárok na ochranu vlastníckeho práva touto určovacou žalobou.»

II.

1. Ústavný súd je podľa čl. 127 ods. 1 ústavy oprávnený rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podmienky konania ústavného súdu o sťažnostiach, ako aj ich zákonom predpísané náležitosti, sú upravené v ustanoveniach § 20 ods. 1 a § 49 až 56 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), pričom nesplnenie niektorej z nich má za následok odmietnutie sťažnosti už pri jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona skúmal, či nie sú dôvody na jej odmietnutie. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia sťažnosti vo veciach, na ktorých prerokovanie ústavný súd nemá právomoc, sťažnosti, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné sťažnosti alebo sťažnosti podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj sťažnosti podané oneskorene môže ústavný súd odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Rovnako môže ústavný súd odmietnuť sťažnosť aj vtedy, ak je zjavne neopodstatnená.

2. V súvislosti s odmietnutím sťažnosti smerujúcej proti všeobecnému súdu z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti ústavný súd zastáva názor, že o zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti podľa konštantnej judikatúry pôjde vtedy, keď namietaným postupom všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom všeobecného súdu a základným právom, ktorého porušenie sa namietať, prípadne

z dôvodov, ktoré spočívajú v osobitnostiach konania (druhu civilného procesu) pred všeobecným súdom. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť považuje ústavný súd takú sťažnosť, pri ktorej predbežnom prerokovaní nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (IV. ÚS 74/02).

3. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Nárok, ktorý uplatňoval sťažovateľ v odvolacom konaní, súvisel s jeho tvrdým vlastníctvom k nehnuteľnostiam uvedeným v žalobe. Tento nárok na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti patrí do pojmu majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy. Ochranu tomuto nároku poskytujú podľa čl. 142 ods. 1 ústavy a § 7 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku všeobecné súdy, pretože ide o súkromnoprávny nárok majúci základ v tvrdenom vecnom vzťahu sťažovateľa k nehnuteľnostiam, ktoré mu mali byť neprávoplatne vyvlastnené.

V tomto vzťahu môže porušovať vlastnícke právo alebo právo vlastniť majetok len ten subjekt, ktorý zasahuje do obsahu vlastníckeho práva sťažovateľa napríklad aj tým, že je v príslušnej evidencii nehnuteľností (v príslušnom katastri) vedený ako vlastník a sťažovateľ sa nazdáva, že on je vlastníkom. Preto zásadne nie je možné, aby sa všeobecný súd považoval za primárneho porušovateľa základného práva vlastniť majetok iba z dôvodu, že do jeho právomoci patrí rozhodovanie o veciach súvisiacich so súdnou ochranou vlastníka (sťažovateľa) uplatnenou voči osobe alebo osobám, ktoré by podľa jeho názoru nemali byť evidované ako vlastníci. Všeobecný súd by mohol byť len vtedy porušovateľom tohto základného práva hmotného obsahu, ak by postupoval v konaní tak, že by to znamenalo porušenie ústavných princípov spravodlivého procesu. Inak jeho rozhodnutie nemožno dávať do spojitosti s porušením základného práva vlastniť majetok, ak by na to neboli iné dôvody, napríklad priama spojitosť účinkov súdneho rozhodnutia do základného práva vlastniť majetok. V danom prípade taká priama spojitosť nie je daná, pretože za porušovateľov svojho tvrdého vlastníckeho práva sťažovateľ označil iné fyzické osoby evidované ako vlastníkov spornej nehnuteľnosti.

Rovnaký názor ústavného súdu platí aj vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 1 dodatkového protokolu.

Sťažovateľ nenamietol porušenie ústavných princípov spravodlivého procesu podľa čl. 46 až 48 ústavy, ale namietol porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy (a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu) bez akejkoľvek spojitosti s princípmi spravodlivého procesu. O ochrane základného práva vlastníť majetok vrátane ochrany poskytovanej prostredníctvom žaloby o určenie vlastníckeho práva však rozhodujú všeobecné súdy (§ 142 ods. 1 ústavy v spojení s § 7 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku a § 126 a nasl. Občianskeho zákonníka, prípadne aj v spojení s ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi upravujúcimi ochranu vlastníckeho práva).

Preto nie je v tejto veci aj so zreteľom na dôvody sťažnosti a návrh na rozhodnutie vo veci samej daná právomoc ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy a § 49 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosti odmietol túto sťažnosť pre nedostatok právomoci (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Z tohto dôvodu už nebolo možné rozhodovať o ďalších nárokoch na ochranu označených základných práv, ktorých porušenie sťažovateľ namietal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. januára 2005